

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Ghid privind art. 15 din Convenția europeană a drepturilor omului

Derogare în caz de stare de urgență

Actualizat la 31 august 2026

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest ghid, în format tipărit sau electronic, să completeze formularul de contact *cerere de reproducere sau republicare a unei traduceri*, pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații referitoare la traducerea ghidurilor privind jurisprudența, vă rugăm consultați lista *Traduceri în curs*.

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză și este actualizat periodic. Cel mai recent a fost actualizat la 31 august 2026. Poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa https://ks.echr.coe.int. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să accesați contul de X al Curții https://x.com/ECHR_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2026

Cuprins

În atenția cititorilor 4

I. Principii generale 5

II. Art. 15 § 1: cazuri în care un stat poate să deroge în mod valabil de la Convenție 6

A. „[...] război sau [...] alt pericol public ce amenință viața națiunii [...] ” 6

B. „[...] în măsura strictă în care situația o cere [...] ” 8

C. „[...] cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații [ale înaltei părți contractante] care decurg din dreptul internațional” 12

III. Art. 15 § 2: drepturi inderogabile 13

IV. Art. 15 § 3: obligația de notificare 14

Lista cauzelor citate 16

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de Curtea de la Strasbourg. Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența referitoare la art. 15 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”). Cititorii vor găsi aici principiile-cheie dezvoltate în acest domeniu, precum și precedentele relevante.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente*.

Hotărârile și deciziile Curții nu doar soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției, contribuind astfel la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 154, 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), 2016, pct. 109].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, îmbunătățind astfel standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), pct. 89, nr. 30078/06, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și, mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu impune „o responsabilitate comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților definite în Convenție și în protocoalele la aceasta [*Grzęda împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

Prezentul ghid include trimiteri la cuvinte-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele la aceasta. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o Listă de cuvinte-cheie, selectate dintr-un tezaur de termeni extrași (în majoritatea cazurilor) direct din textul Convenției și din protocoalele la aceasta.

Baza de date HUDOC a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie permite găsirea unui grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în fila Detalii cauză. Pentru informații suplimentare privind baza de date și cuvintele-cheie, consultați Manual de utilizare HUDOC.

Jurisprudența citată poate fi în una sau în ambele limbi oficiale (engleză sau franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

I. Principii generale

Art. 15 din Convenție – Derogare în caz de stare de urgență

„1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice înaltă parte contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta convenție, în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nici o derogare de la art. 2, cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, și nici de la art. 3, art. 4 paragraful 1 și art. 7.

3. Orice înaltă parte contractantă ce exercită acest drept de derogare îl informează pe deplin pe secretarul general al Consiliului Europei cu privire la măsurile luate și la motivele care le-au determinat. Aceasta trebuie, de asemenea, să informeze pe secretarul general al Consiliului Europei și asupra datei la care aceste măsuri au încetat a fi în vigoare și de la care dispozițiile convenției devin din nou deplin aplicabile."

Cuvinte-cheie HUDOC

Război (15-1) – Urgență publică (15-1) – Pericol ce amenință viața națiunii (15-1) – Derogare (15-1) – În măsura strictă în care situația o cere (15-1) – Obligații internaționale (15-1) – Informare cu privire la derogare (15-3)

1. Art. 15 este o clauză derogatorie. Acesta oferă statelor contractante posibilitatea, în circumstanțe excepționale, de a deroga, într-un mod limitat și supravegheat, de la obligația lor de a garanta anumite drepturi și libertăți protejate prin Convenție.

2. Textul art. 15 îl reproduce pe cel al proiectului de articol 4 din Proiectul de Pact privind drepturile omului al Organizației Națiunilor Unite, care a devenit ulterior articolul 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice[1].

3. Art. 15 cuprinde trei părți. Art. 15 § 1 definește circumstanțele în care statele contractante pot să deroge în mod valabil de la obligațiile prevăzute de Convenție și limitează măsurile pe care acestea le pot lua în contextul unui astfel de demers. Art. 15 § 2 protejează anumite drepturi fundamentale împotriva oricărei derogări. Art. 15 § 3 stabilește obligațiile procedurale care trebuie respectate de orice stat care dorește să deroge de la Convenție.

4. Nu este necesar ca derogarea să ia forma unei declarații privind incapacitatea statului de a garanta drepturile prevăzute de Convenție. În practică, atunci când statele contractante comunică o declarație derogatorie, acestea precizează faptul că măsurile pe care le iau „sunt susceptibile" să implice o derogare de la Convenție. În consecință, în cazul în care un reclamant se plânge că, în cursul unei perioade de derogare, i-au fost încălcate drepturi protejate prin Convenție, Curtea verifică mai întâi dacă măsurile adoptate pot fi justificate în temeiul dispozițiilor materiale ale Convenției și doar în cazul în care o astfel de justificare nu este posibilă procedează la verificarea validității declarației derogatorii [a se vedea, de exemplu, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 161; *Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 191; *Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 15].

5. Astfel, în cauza *Terheș împotriva României* (dec.), 2021, pct. 46 - referitoare la măsura izolării generale (lockdown), impusă populației ca răspuns la pandemia de COVID-19, în contextul căreia statul

1. A se vedea p. 10 și anexa I la *Travaux préparatoires* privind art. 15 [documentul DH (56) 4 disponibil pe site-ul internet al Bibliotecii Curții, la adresa www.echr.coe.int/Library]. Convenția americană a drepturilor omului conține, de asemenea, o clauză de derogare (art. 27). Nu există o astfel de clauză în Carta africană a drepturilor omului și popoarelor.

pârât și-a exercitat dreptul de derogare de la art. 2 din Protocolul nr. 4 - , Curtea nu a trebuit să examineze situația din perspectiva art. 15, întrucât reclamantul și-a formulat capetele de cerere exclusiv în temeiul art. 5 § 1, care a fost declarat inaplicabil *ratione materiae*.

6. Într-un caz în care s-a făcut o derogare de la Convenție, Curtea nu a mai examinat problema dacă situația denunțată intra sub incidența unei derogări valabile, deoarece părțile în cauză nu au solicitat acest lucru (*Hlebik împotriva Ucrainei*, 2017, pct. 82).

II. Art. 15 § 1: cazuri în care un stat poate să deroge în mod valabil de la Convenție

Art. 15 § 1 din Convenție

„1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice înaltă parte contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta convenție, în măsura strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional."

Cuvinte-cheie HUDOC

Război (15-1) – Pericol public (15-1) – Pericol ce amenință viața națiunii (15-1) – Derogare (15-1) – În măsura strictă în care situația o cere (15-1) – Obligații internaționale (15-3)

7. Art. 15 § 1 stabilește trei condiții pentru validitatea derogării:

- trebuie să existe un război sau un alt pericol public ce amenință viața națiunii;
- măsurile adoptate pentru a răspunde acestui război sau acestui pericol public trebuie să fie luate în măsura strictă în care situația o cere; și
- astfel de măsuri nu trebuie să fie în contradicție cu alte obligații ale statului care decurg din dreptul internațional.

A. „[...] război sau [...] alt pericol public ce amenință viața națiunii [...]"

8. Curții nu i s-a solicitat o interpretare a sensului termenului „război" prevăzut la art. 15 § 1. În orice caz, o situație caracterizată de tulburări sau de violențe grave, care nu constituie stare de război, poate să constituie „[un] alt pericol public ce amenință viața națiunii", în sensul celui de-al doilea aspect al art. 15 § 1.

9. Sensul normal și obișnuit al sintagmei „pericol public ce amenință viața națiunii" este clar: aceasta desemnează „o situație de criză sau de pericol excepțional și iminent, care afectează întreaga populație și constituie o amenințare pentru viața organizată a comunității care alcătuiește statul [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 28].

10. Pericolul trebuie să fie efectiv sau iminent. O criză care afectează doar o regiune a statului poate constitui un pericol public ce amenință „viața națiunii" (a se vedea, de exemplu, derogările referitoare la Irlanda de Nord în cauza *Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 205, și cele referitoare la sud-estul Turciei în cauza *Aksoy împotriva Turciei*, 1996, pct. 70). Criza sau pericolul trebuie să fie excepționale, adică măsurile sau restrângerile normale, permise de Convenție pentru protejarea

siguranței și ordinii publice și a sănătății, trebuie să fie vădit insuficiente [*Danemarca, Norvegia, Suedia și Țările de Jos împotriva Greciei* („*Cauza elenă*"), raportul Comisiei, 1996, pct. 153].

11. Până în prezent, Curtea nu a impus în mod expres ca pericolul să fie temporar. De altfel, cauzele soluționate arată că este posibil ca o situație de „pericol public" în sensul art. 15 să continue timp de mai mulți ani [a se vedea situația în materie de securitate din Irlanda de Nord, în cauzele *Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978; *Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993; *Marshall împotriva Regatului Unit* (dec.), 2001, și situația în materie de securitate după atentatele organizației Al-Qaeda din Statele Unite ale Americii, în cauza *A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 2009/05, CEDO 178].

12. În general, organele Convenției au respectat aprecierea autorităților naționale cu privire la existența unei astfel de situații excepționale. Astfel, în hotărârea în cauza *Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 207, Curtea a statuat: „Este în primul rând obligația fiecărui stat contractant, responsabil pentru «viața națiunii (sale)», să stabilească dacă aceasta este amenințată de un «pericol public»". Fiind în contact direct și constant cu realitățile presante ale momentului, autoritățile naționale sunt, în principiu, mai în măsură decât instanța internațională să se pronunțe cu privire la existența unui astfel de pericol, precum și cu privire la natura și amploarea derogărilor necesare pentru a-l preveni. În consecință, marja de apreciere lăsată autorităților naționale în materie este largă. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că statele nu beneficiază de o putere nelimitată în acest domeniu. Marja națională de apreciere este însoțită de un control european (*Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 43; *Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 91; *Şahin Alpay împotriva Turciei* 2018, pct. 75, *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 145).

13. Curtea a hotărât că terorismul din Irlanda de Nord constituia un pericol public, întrucât, timp de mai mulți ani, a reprezentat „un pericol deosebit de amplu și de grav pentru integritatea teritoriului Regatului Unit, instituțiile a șase comitate [ale Irlandei de Nord] și viața locuitorilor provinciei" [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 205 și 212; *Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 48; *Marshall împotriva Regatului Unit* (dec.), 2001]. Aceasta a formulat aceleași concluzii în ceea ce privește activitatea teroristă a PKK din sud-estul Turciei (*Aksoy împotriva Turciei*, 1996, pct. 70), amenințarea iminentă a unor grave atentate teroriste în Regatul Unit după 11 septembrie 2001 [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 181], atentatele teroriste din Franța între 2015-2017 (*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 150) și tentativa de lovitură de stat militară din Turcia din 2016 (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 91-93; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 75-77; aceste constatări au fost reiterate, de exemplu, în cauzele *Kavala împotriva Turciei*, 2019, pct. 88; *Alparslan Altan împotriva Turciei*, 2019, pct. 73-74; *Pişkin împotriva Turciei*, 2020, pct. 59 ; *Atilla Taş împotriva Turciei*, 2021, pct. 83; *Aydın Sefa Akay împotriva Turciei*, 2024, pct. 90). De asemenea, aceasta a precizat că cerința privind iminența nu ar trebui să fie interpretată atât de strict încât statele să fie obligate să aștepte producerea unui dezastru pentru a lua măsuri adecvate pentru a-l preveni [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 177].

14. Totuși, această abordare generală de respectare a aprecierii realizate de autoritățile naționale nu este nelimitată. De exemplu, în „*Cauza elenă*" (raportul Comisiei, pct. 159-165 și 207), ca răspuns la lovitura de stat „a coloneilor" din 1967, Comisia a considerat, pe baza probelor de care dispunea, că nu exista un pericol public care să justifice derogarea notificată. Pe de altă parte, trebuie remarcat faptul că existența unei situații de „pericol public" nu a fost contestată în cauzele sus-menționate, referitoare la situația din Irlanda de Nord și din sud-estul Turciei, în vreme ce aceasta a fost contestată foarte clar, cu argumente în sprijinul acestei teze, în „Cauza elenă", în care junta elenă a emis o cerere de derogare.

15. În mod similar, în ceea ce privește starea de urgență declarată în Erevan, în contextul unor manifestații postelectorale, Curtea a constatat că, în pofida amplorii lor și a violențelor pe care le-ar fi putut genera, Guvernul pârât nu a dovedit că aceste manifestații, care beneficiau de protecția conferită de art. 11, puteau fi considerate că „amenință viața națiunii". În consecință, Curtea a

considerat că nu era necesar să examineze celelalte condiții prevăzute la art. 15 § 1 - cu alte cuvinte, să stabilească dacă măsurile adoptate în speță au depășit măsura strictă impusă de situație și dacă acestea erau compatibile cu celelalte obligații care decurg din dreptul internațional - , întrucât această constatare era suficientă pentru a concluziona că derogarea nu a îndeplinit cerințele acestei dispoziții (*Dareskizb Ltd împotriva Armeniei*, 2021, pct. 62-63).

16. Întrucât scopul art. 15 este de a permite statelor să ia măsuri derogatorii pentru a-și proteja populația împotriva unor pericole viitoare, caracterul real al pericolului ce amenință viața națiunii trebuie să fie apreciat în principal în lumina faptelor cunoscute la momentul derogării. Cu toate acestea, nu există nimic care să împiedice Curtea să ia în considerare orice elemente care apar ulterior [*A. și alții împotriva Regatului Unit*(MC), 2009, pct. 177].

17. Cu toate acestea, dacă se iau măsuri în afara teritoriului vizat de derogare, aceasta nu se va aplica, iar Guvernul respectiv nu va putea să o invoce pentru a justifica măsurile [*Sakık și alții împotriva Turciei*, 1997, pct. 39; a se vedea, în mod similar, *Sadak împotriva Turciei*, 2004, pct. 56; *Yurttas împotriva Turciei*, 2004, pct. 58; *Abdülsamet Yaman împotriva Turciei*, 2004, pct. 69 ; și, mai recent, *Barseghyan împotriva Armeniei*, 2021, pct. 36].

18. Deși au existat mai multe cazuri în care statele contractante au participat la misiuni militare în afara teritoriului lor, după ratificarea Convenției, până în prezent niciunul dintre acestea nu a emis o cerere de derogare în temeiul art. 15 cu privire la aceste activități [*Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), 2014, pct. 101; și - reînnoind această constatare - *Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, pct. 139].

19. Această practică de nederogare în cazul conflictelor armate internaționale în afara teritoriului lor poate fi interpretată ca însemnând că Înaltele Părți Contractante consideră că, în astfel de situații, nu își exercită „jurisdicția" în sensul art. 1 din Convenție [*Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, același punct]. Cu toate acestea, Curtea a acceptat că statul pârât nu avea jurisdicție asupra evenimentelor în cauză decât în ceea ce privește faza activă a ostilităților [*ibidem*, pct. 125-144; a se compara cu *Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), 2014, pct. 74-80, în ceea ce privește jurisdicția în virtutea autorității și controlului exercitat de agenții statului asupra persoanei în cauză]. În ceea ce privește faza ulterioară încetării ostilităților, Curtea a considerat că faptele se aflau sub jurisdicția statului pârât, în virtutea controlului efectiv exercitat de acesta asupra teritoriului ocupat [*Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, pct. 162-175][2].

B. „[...] în măsura strictă în care situația o cere [...] "

20. Curtea a declarat că limitele competenței sale de control sunt „deosebit de evidente" în ceea ce privește art. 15 (*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 207):

> „Este în primul rând obligația fiecărui stat contractant, responsabil pentru «viața națiunii (sale)», să stabilească dacă aceasta este amenințată de un «pericol public»" și, dacă există un astfel de pericol, până unde trebuie să meargă în încercarea de a-l elimina. Fiind în contact direct și constant cu realitățile presante ale momentului, autoritățile naționale sunt, în principiu, mai în măsură decât instanța internațională să se pronunțe cu privire la existența unui astfel de pericol, precum și cu privire la natura și amploarea derogărilor necesare pentru a-l preveni. Art. 15 § 1 le acordă o marjă largă de apreciere în materie.

21. Cu toate acestea, statele nu beneficiază de o putere nelimitată în acest domeniu: Curtea are competența de a decide dacă acestea au depășit „măsura strictă a cerințelor" impuse de criză (*Irlanda împotriva Regatului Unit*; *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 144). Pentru a stabili dacă măsurile în cauză au fost adoptate „în măsura strictă a cerințelor impuse de situație și în conformitate cu celelalte obligații care decurg din dreptul internațional", Curtea examinează pe fond plângerile cu care

[2] A se vedea Ghidul privind art. 1 din Convenție.

este sesizată (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 94; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 78; *Kavala împotriva Turciei*, 2019, pct. 88; *Aydın Sefa Akay împotriva Turciei*, 2024, pct. 90).

22. Astfel cum a explicat Curtea, existența unui „pericol public ce amenință viața națiunii" nu trebuie să fie un pretext pentru a limita libertatea dezbaterii politice. Chiar și în caz de stare de urgență, statele contractante trebuie să țină seama de faptul că măsurile adoptate trebuie să aibă ca scop apărarea ordinii democratice amenințate și trebuie să facă tot posibilul pentru a proteja valorile unei societăți democratice, precum pluralismul, toleranța și mentalitatea deschisă (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 210; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 180).

23. Atunci când i se solicită să stabilească dacă un stat a depășit „măsura strictă [pe] care o cere" criza, Curtea trebuie să acorde importanța corespunzătoare unor factori relevanți, precum natura drepturilor afectate de derogare, durata stării de urgență și circumstanțele care au creat-o [*Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 43; *A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 173].

24. Acest lucru implică luarea în considerare de către Curte a următoarelor aspecte:

- dacă legile ordinare ar fi fost suficiente pentru a face față situației de pericol public [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 36; *Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 212];
- dacă măsurile adoptate constituie un răspuns real la o situație de pericol public (*Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 51; *Alparslan Altan împotriva Turciei*, 2019, pct. 118);
- dacă aceste măsuri au fost puse în aplicare în scopul pentru care au fost adoptate [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 38, *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 154];
- dacă Guvernul stabilește existența unei legături suficient de strânse între respectiva cauză și derogarea invocată (*Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 154; a se vedea, implicit, *Vedat Şorli împotriva Turciei*, 2021, pct. 46 - în ceea ce privește o insultă la adresa șefului statului);
- dacă derogarea are un domeniu de aplicare limitat și care sunt motivele invocate în susținerea acesteia (*Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 66);
- dacă necesitatea aplicării derogării a fost verificată în mod constant (*ibidem*, pct. 54);
- dacă măsurile impuse au fost atenuate (*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 220);
- dacă acestea erau însoțite de garanții [*ibidem*, pct. 216-219; *Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 37; *Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 61-65; *Aksoy împotriva Turciei*, 1996, pct. 79-84];
- care este importanța dreptului în joc și scopul mai general al controlului jurisdicțional al ingerințelor în exercitarea acestui drept (*ibidem*, pct. 76);
- dacă era posibilă, în practică, exercitarea unui control jurisdicțional al acestor măsuri (*ibidem*, pct. 78;[3] *Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 59);
- dacă măsurile erau proporționale cu scopul urmărit și dacă implicau o discriminare nejustificată [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 190]; dacă acestea erau „licite" și dacă au fost aplicate „potrivit căilor legale" (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 140 și 213; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 119 și 183);
- dacă securitatea juridică nu este compromisă printr-o interpretare jurisprudențială contrară dispozițiilor legale aplicabile (*Baş împotriva Turciei*, 2020, pct. 151-153). Astfel, de exemplu, Curtea a hotărât că o interpretare a noțiunii juridice de „flagrant delict" - care permitea ca un judecător să fie reținut fără ridicarea prealabilă a imunității sale, garanție a independenței sale - care extindea domeniul de aplicare a acestei noțiuni „în așa fel încât magistrații

3. A se vedea și cauzele ulterioare cauzei *Aksoy*: *Demir și alții împotriva Turciei*, 1998, pct. 49-58; *Nuray Şen împotriva Turciei*, 2003, pct. 25-29; *Elçi și alții împotriva Turciei*, 2003, pct. 684; *Bilen împotriva Turciei*, 2006, pct. 44-50.

suspectați că fac parte dintr-o asociere infracțională să poată fi privați de protecția judiciară oferită de legislația turcă membrilor corpului magistraților" era „de natură să anuleze garanțiile procedurale acordate corpului magistraților pentru a proteja puterea judiciară de ingerințele puterii executive (*ibidem*);

- dacă sunt îndeplinite condițiile minime impuse de art. 5 § 1 lit. c) din Convenție în ceea ce privește „plauzibilitatea" unor suspiciuni care justifică reținerea unei persoane (*Alparslan Altan împotriva Turciei*, 2019, pct. 147-149; *Kavala împotriva Turciei*, 2019, pct. 125-160; *Baş împotriva Turciei*, 2020, pct. 200);
- dacă instanța s-a pronunțat „într-un termen scurt" asupra legalității deținerii, în sensul art. 5 § 4 din Convenție (*Baş împotriva Turciei*, 2020, pct. 216 și 230), inclusiv Curtea Constituțională (*Kavala împotriva Turciei*, 2019, pct. 176-196), și
- care era, după caz, opinia instanțelor naționale care au examinat problema (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei*, 2018, pct. 93 și 140; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 77 și 119; *Alparslan Altan împotriva Turciei*, 2019, pct. 146). În cazul în care cea mai înaltă instanță a statului contractant a concluzionat că măsurile în cauză nu erau strict necesare, Curtea consideră că nu poate să adopte o soluție contrară, fără să aibă certitudinea că instanțele naționale au comis o eroare în aplicarea sau interpretarea art. 15 sau a jurisprudenței sale referitoare la acest articol sau că respectivele concluzii ale acestora sunt vădit nerezonabile [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 174].

25. În mod normal, aceste elemente nu sunt apreciate în lumina unei examinări pur retrospective, ci a „condițiilor și circumstanțelor în care [măsurile] au fost adoptate inițial și aplicate ulterior" (*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 214). Cu toate acestea, la fel ca și în cazul aprecierii realității pericolului public, nu există nimic care să împiedice Curtea să țină seama de informațiile descoperite ulterior [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2009, pct. 177, în care Curtea a luat în considerare atentatele și tentativele de atentate cu bombă săvârșite la Londra în iulie 2005, adică la câțiva ani de la informarea cu privire la derogare din 2001].

26. Pentru ca o măsură să poată fi considerată „măsura strictă [în care] situația o cere" în sensul art. 15 § 1, aceasta trebuie să fie acoperită de derogarea notificată de stat. Cauza *Domenjoud împotriva Franței* (2024) privea o măsură preventivă a interzicerii părăsirii domiciliului, în temeiul legislației privind starea de urgență, având în vedere posibilitatea participării la acțiuni violente în timpul summitului COP21. Curtea a examinat dacă măsurile derogatorii erau strict cerute de situație, având în vedere motivele care justificau derogarea. În informațiile transmise Secretarului General al Consiliului Europei în temeiul art. 15 § 3, guvernul indicase că starea de urgență fusese declarată „pentru a preveni săvârșirea altor atacuri teroriste" (pct. 154). Curtea a constatat că, în absența unei evaluări individuale și detaliate a conduitei sau a acțiunilor celui de-al doilea reclamant, guvernul nu demonstrase în mod convingător că măsura interzicerii părăsirii domiciliului fusese dispusă în scopul combaterii terorismului. Prin urmare, măsura în cauză nu fusese strict necesară pentru realizarea scopului urmărit prin exercitarea dreptului de derogare (pct. 155).

27. Considerentele care au dus la aplicarea art. 15 își pierd din forță și relevanță pe măsură ce pericolul public ce amenință viața națiunii, deși persistă, scade în intensitate. Așadar, criteriul exigenței trebui să fie aplicat într-o manieră mai strictă (*Baş împotriva Turciei*, 2020, pct. 224). Desigur, Curtea recunoaște că, atunci când un stat luptă împotriva unui pericol public ce amenință viața națiunii, acesta ar fi dezarmat dacă ar fi obligat să facă totul dintr-o dată, să se asigure de la început că toate mijlocele de acțiune folosite sunt însoțite de toate garanțiile care pot fi conciliate cu imperativele prioritare ale funcționării autorităților publice și ale restabilirii păcii civile. Interpretarea art. 15 trebuie să lase loc unor adaptări progresive (*ibidem*, pct. 229). Cu toate acestea, în cazul încălcării unui drept fundamental garantat de Convenție și ținând seama de efectele potențial adverse pe care le implică aceasta, Curtea va analiza dacă încălcarea în cauză rămâne strict necesară pentru protejarea siguranței publice (*ibidem*, pct. 230).

28. În mai multe cauze în care arestarea preventivă a reclamanților a fost dispusă în baza unei dispoziții legale care a rămas nemodificată înainte și după declararea stării de urgență - o dispoziție care presupunea prezența unor elemente de fapt care să demonstreze existența unor suspiciuni întemeiate cu privire la comiterea infracțiunii - Curtea a considerat că detenția persoanelor în cauză în absența elementelor de fapt care să poată face plauzibile suspiciunile invocate de autorități nu poate fi considerată ca respectând limitele prevăzute de art. 15 din Convenție, întrucât, în cele din urmă, nu era vorba de nicio măsură derogatorie; o concluzie contrară ar submina cerințele minime ale art. 5 § 1 lit. c) din Convenție (*Sabuncu și alții împotriva Turciei*, 2020, pct. 183; *Kavala împotriva Turciei*, 2019, pct. 158; a se vedea și *Akgün împotriva Turciei*, 2021, pct. 184; *Murat Aksoy împotriva Turciei*, 2021, pct. 111; *Atilla Taş împotriva Turciei*, 2021, pct. 140).

29. Din perspectiva art. 5 § 4, Curtea a examinat restricțiile privind accesul la dosarele de cercetare penală care ar fi putut afecta persoanele aflate în arest preventiv în timpul stării de urgență. În cauza *Ahmet Hüsrev Altan împotriva Turciei*, 2021, decizia de a restricționa accesul la dosarul de cercetare s-a bazat pe un decret-lege care a intrat în vigoare în timpul stării de urgență, astfel încât a fost vorba într-adevăr de o măsură derogatorie. Cu toate acestea, Curtea a constatat, pe de o parte, că restricția se baza pe o instrucțiune generală („general order" în engleză, „instruction générale" în franceză) emisă de procurorul general din Istanbul - cu privire la o anchetă care viza persoanele bănuite de apartenență la FETÖ/PDY - înainte de arestarea reclamantului și, pe de altă parte, că restricția a fost ridicată după ce a fost depus actul de acuzare, în timp ce starea de urgență era încă în vigoare. În consecință, Curtea a considerat că această restricție generală nu poate fi considerată ca un răspuns adecvat la starea de urgență; o interpretare contrară ar submina garanțiile prevăzute de art. 5 din Convenție (pct. 165).

30. În cauza *Aydın Sefa Akay împotriva Turciei* (2024), un judecător care își exercita funcția în cadrul Mecanismului Internațional Rezidual pentru tribunale penale al Organizației Națiunilor Unite a fost arestat și deținut în vederea judecării sale, în pofida imunității sale diplomatice. Curtea a constatat că măsura nu putea fi considerată ca fiind strict impusă de exigențele tentativei de lovitură de stat din 15 iulie 2016, care a stat la originea declarării stării de urgență. În special, Curtea nu a fost convinsă că omisiunea instanțelor naționale de a examina problema imunității diplomatice a reclamantului, până în momentul în care instanța de fond s-a pronunțat asupra fondului cauzei și l-a condamnat pe reclamant, putea fi considerată ca fiind strict impusă de exigențele tentativei de lovitură de stat din 15 iulie 2016, care a stat la originea declarării stării de urgență pct. 130).

31. Făcând trimitere la cauza *Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției* (MC), 2016, pct. 146 – pronunțată cu privire la un regim de sancțiuni instituit de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite – Curtea a apreciat că, în cazul în care un decret-lege privind starea de urgență nu conține o formulă clară și explicită care să excludă posibilitatea unui control jurisdicțional al măsurilor luate pentru punerea sa în aplicare, acesta trebuie întotdeauna înțeles ca autorizând instanțele din statul pârât să efectueze un control suficient pentru a permite evitarea arbitrarului (*Pişkin împotriva Turciei*, 2020, pct. 153). Într-adevăr, chiar și în contextul unei stări de urgență, ar fi incompatibilă cu statul de drept într-o societate democratică posibilitatea ca un stat, fără rezerve sau control din partea Curții, să scoată în afara competenței instanțelor o serie întreagă de acțiuni civile sau să exonereze de răspundere anumite categorii de persoane (*ibidem*; cu trimitere, *mutatis mutandis*, la *Fayed împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 65). În cauza *Pişkin împotriva Turciei*, 2020, Curtea a fost dispusă să accepte că adoptarea unei proceduri simplificate, pentru a permite revocarea imediată a funcționarilor publici sau a altor angajați publici implicați în mod clar în tentativa de lovitură de stat din 15 iulie 2016, ar putea fi justificată în lumina circumstanțelor foarte particulare ale stării de urgență (pct. 125, în cadrul căruia Curtea a făcut trimitere la avizul Comisiei de la Veneția privind decretele-legi adoptate în acest context). Cu toate acestea, în timp ce decretul-lege care instituia această procedură simplificată nu prevedea nicio limită în ceea ce privește controlul jurisdicțional care urma să fie exercitat de către instanțele interne asupra motivelor de fapt și de drept ale încetărilor raporturilor de serviciu/muncă, din motivarea hotărârilor pronunțate – care nu relevau nicio

examinare temeinică și serioasă a argumentelor reclamantului – reieșea că instanțele renunțaseră de la sine la competența deplină în această privință (pct. 150-152). În aceste condiții, Curtea a considerat că derogarea notificată de Turcia în temeiul art. 15 din Convenție nu putea justifica această nerespectare a cerințelor unui proces echitabil (*ibidem*, pct. 153).

C. „[...] cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații [ale înaltei părți contractante] care decurg din dreptul internațional”

32. Curtea examinează acest aspect al art. 15 § 1 *proprio motu* doar dacă este necesar [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 40], chiar și numai pentru a constata că nu a identificat nicio contradicție între derogare și celelalte obligații care revin statului în temeiul dreptului internațional.

33. În cauza *Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, reclamanții au susținut că o derogare trebuie proclamată prin act oficial pentru a fi valabilă în temeiul art. 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice[4] și că, întrucât Regatul Unit nu a făcut această proclamație, derogarea sa era incompatibilă cu obligațiile care îi revin în temeiul dreptului internațional. Curtea a respins această teză. Aceasta a apreciat că nu intră în atribuțiile sale să încerce să definească, în mod autoritar, semnificația cuvintelor „proclamat printr-un act oficial” de la art. 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, dar că trebuia totuși să analizeze dacă argumentele reclamanților aveau o bază plauzibilă. Aceasta a hotărât că declarația privind derogarea, făcută de ministrul de Interne în Camera Comunelor, „corespundea într-adevăr noțiunii de proclamare oficială” (pct. 67-73).[5]

34. În cauza *Marshall împotriva Regatului Unit* (dec.), 2001, reclamantul s-a bazat pe o observație a Comitetului pentru Drepturile Omului al Organizației Națiunilor Unite, în care acesta a constatat că măsurile de urgență luate în Irlanda de Nord erau „excesive” și că ar fi fost oportun să se ia în considerare retragerea derogării comunicate în temeiul art. 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Curtea a declarat că nu a identificat niciun element în trimiterile citate de reclamant care să sugereze că trebuia să se considere că, prin menținerea derogării după 1995, Guvernul nu și-a respectat obligațiile care îi revin în temeiul Pactului. Prin urmare, reclamantul nu putea să susțină că menținerea în vigoare a derogării era incompatibilă cu obligațiile autorităților în temeiul dreptului internațional.

35. În cauza *Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), 2014, Curții i s-a solicitat să stabilească dacă, în absența unei derogări în contextul unui conflict internațional, putea să reinterpreteze o dispoziție a Convenției în conformitate cu principiile dreptului internațional (umanitar). Aceasta a oferit un răspuns afirmativ, considerând că, deși internarea nu era inclusă în motivele autorizate pentru privarea de libertate prevăzute la art. 5, nu era necesar ca partea contractantă să deroge de la obligațiile care îi revin în temeiul acestei dispoziții pentru a permite internarea prizonierilor de război și a civililor care reprezintă o amenințare la adresa securității, într-un context de conflict, întrucât acest articol putea fi interpretat și aplicat în conformitate cu principiile dreptului internațional umanitar, și anume A treia și A patra Convenție de la Geneva.

36. În cauza *Georgia împotriva Rusiei (II)* (MC), 2021, care privea, de asemenea, un conflict armat internațional fără derogare de la Convenție, Curtea a precizat metodologia sa (pct. 95): pentru fiecare

4. Art. 4 paragraful 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice prevede, în partea relevantă: „În cazul în care un pericol public excepțional amenință existența națiunii și este proclamat printr-un act oficial [...].”

5. A se vedea concluzia Comisiei în cauza *Cipru împotriva Turciei* (Raportul Comisiei din 10 iulie 1976, pct. 527): „Articolul 15 impune existența unui act formal și public de derogare, precum declararea legii marțiale sau a stării de urgență, iar în cazul în care un asemenea act nu a fost proclamat de Înalta Parte Contractantă în cauză, deși aceasta nu a fost împiedicată, în circumstanțele respective, să procedeze astfel, articolul 15 nu poate fi aplicat.”

dintre aspectele cauzei și articolele din Convenție în privința cărora era invocată încălcarea, aceasta a verificat dacă există sau nu un conflict între cele două corpuri de norme formate, pe de o parte, de dispozițiile Convenției și, pe de altă parte, de dreptul internațional umanitar (DIU). Astfel, Curtea a comparat cerințele DIU cu următoarele:

- art. 2, 3 și 8 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1, în ceea ce privește civilii uciși, victime ale relelor tratamente sau ale căror case au fost incendiate sau jefuite (pct. 194-199);
- art. 3 și 5 din Convenție, referitoare la tratamentul și detenția civililor (pct. 234-237);
- art. 3 din Convenție, în ceea ce privește tratamentul prizonierilor de război (pct. 266-267);
- art. 2 din Protocolul nr. 4, în ceea ce privește libertatea de circulație a persoanelor strămutate (pct. 290-291);
- art. 2 din Protocolul nr. 1, în ceea ce privește pretinsa distrugere sau jefuire a școlilor și bibliotecilor publice (pct. 310-311);
- art. 2 din Convenție, în ceea ce privește obligația de a ancheta (pct. 323-325).

37. În cauza *Aydın Sefa Akay împotriva Turciei* (2024), Curtea a extins rezerva referitoare la „[alte] obligații care decurg din dreptul internațional”, în sensul art. 15, la obligațiile care decurg din imunitatea diplomatică, în contextul arestării preventive a unui judecător internațional (pct. 130) și al percheziților efectuate la domiciliul și asupra persoanei acestuia (pct. 144), măsuri care nu puteau fi justificate în temeiul acestei dispoziții.

III. Art. 15 § 2: drepturi inderogabile

Art. 15 § 2 din Convenție

„2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nici o derogare de la art. 2, cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, și nici de la art. 3, art. 4 paragraful 1 și art. 7.”

38. Art. 15 § 2 protejează anumite drepturi împotriva aplicării unei derogări. Potrivit textului art. 15 § 2, acestea sunt: art. 2 (dreptul la viață), cu excepția cazului de deces care rezultă din acte licite de război, art. 3 (interzicerea torturii și a relelor tratamente), art. 4 § 1 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate) și art. 7 (nicio pedeapsă fără lege).

39. Trei dintre protocoalele adiționale la Convenție conțin, de asemenea, clauze care interzic derogarea de la anumite drepturi protejate de acestea. Este vorba despre Protocolul nr. 6 (abolirea pedepsei cu moartea în timp de pace și limitarea pedepsei cu moartea în timp de război), Protocolul nr. 7 (numai în ceea ce privește principiul *non bis in idem* enunțat la art. 4 din acest protocol) și Protocolul nr. 13 (abolirea completă a pedepsei cu moartea).[6]

40. Efectul art. 15 § 2 (și al clauzelor de nederogare corespunzătoare din Protocoalele nr. 6, 7 și 13) este acela că drepturile de la care nu este permisă nicio derogare continuă să se aplice în orice moment, în timp de război sau în cazul unei situații de pericol public, chiar dacă statul contractant a notificat o derogare.

41. Excepțiile deja prevăzute la art. 2 și 7 din Convenție continuă, de asemenea, să se aplice.

42. Astfel, o atingere adusă vieții nu constituie o încălcare a art. 2 în cazul în care aceasta rezultă dintr-o recurgere absolut necesară la forță în circumstanțele menționate la lit. a)-c) ale paragrafului 2 din acest articol (asigurarea apărării oricărei persoane împotriva violenței ilegale; efectuarea unei

6. Art. 3 din Protocolul nr. 6, art. 4 § 3 din Protocolul nr. 7 și art. 2 din Protocolul nr. 13.

arestări legale sau împiedicarea evadării unei persoane legal deținute; reprimarea, conform legii, a unor tulburări violente sau a unei insurecții). Art. 15 § 2 adaugă la aceste circumstanțe o altă excepție: în temeiul acestei dispoziții, dreptul la viață nu este încălcat dacă decesul rezultă dintr-un act licit de război.

43. În mod similar, paragraful 2 al art. 7 definește principiul legalității pedepselor, precizând că acest articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.

IV. Art. 15 § 3: obligația de notificare

Art. 15 § 3 din Convenție

„3. Orice înaltă parte contractantă ce exercită acest drept de derogare îl informează pe deplin pe secretarul general al Consiliului Europei cu privire la măsurile luate și la motivele care le-au determinat. Aceasta trebuie, de asemenea, să informeze pe secretarul general al Consiliului Europei și asupra datei la care aceste măsuri au încetat a fi în vigoare și de la care dispozițiile convenției devin din nou deplin aplicabile."

Cuvinte-cheie HUDOC

Informare cu privire la derogare (Art. 15 § 3)

44. Scopul principal al obligației de informare a secretarului general este de a face publică derogarea. Un alt scop se referă la faptul că Convenția face parte dintr-un sistem de punere în aplicare colectivă - Secretarul General este cel care informează celelalte state contractante cu privire la derogare: în conformitate cu Rezoluția 56(16) a Comitetului de Miniștri, orice informație transmisă Secretarului General de către o parte contractantă în temeiul art. 15 § 3 din Convenție trebuie să fie comunicată de acesta celorlalte părți contractante în cel mai scurt timp (*Grecia împotriva Regatului Unit*, 1958, pct. 158).

45. În absența unei notificări oficiale și publice de derogare, art. 15 nu se aplică măsurilor adoptate de statul pârât (*Cipru împotriva Turciei*, raportul Comisiei din 4 octombrie 1983, pct. 66-68 și, mai recent, *Fundația Misiunea Curcubeu și alții împotriva Ungariei*, 2026, pct. 113).

46. Obligația de a-l informa pe Secretarul General cu privire la măsurile adoptate și motivele care stau la baza lor este, de regulă, îndeplinită prin trimiterea unei scrisori însoțite de copii ale textelor în temeiul cărora vor fi luate măsurile de urgență, precum și de o explicație privind scopul acestor măsuri [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 47]. În cazul în care nu sunt comunicate copii ale tuturor măsurilor relevante, obligația nu este respectată [„*Cauza elenă*", raportul Comisiei pct. 81(1) și (2)].

47. În raportul său privind cauza *Grecia împotriva Regatului Unit*, 1958, Comisia a considerat că din formularea art. 15 § 3 reiese clar că nu este necesar ca notificarea să fie făcută înainte de adoptarea măsurii în cauză, dar și că această dispoziție nu precizează nici termenul în care trebuie făcută notificarea, nici amploarea informațiilor care trebuie furnizate Secretarului General. Aceasta a apreciat că este obligația statului în cauză să notifice măsurile respective fără întârzieri evitabile și să furnizeze informații suficiente privind respectivele măsuri pentru a le permite celorlalte înalte părți contractante să aprecieze natura și sfera de aplicare a derogării implicate de acestea. În această cauză, Comisia a considerat că perioada de 3 luni care s-a scurs de la adoptarea măsurii derogatorii și până la notificarea acesteia era prea lungă și că nu putea fi justificată de întârzieri administrative cauzate de pretinsul pericol. Aceasta a adoptat aceeași concluzie cu privire la notificarea anumitor măsuri la

4 luni de la adoptarea acestora în „*Cauza elenă*” [raportul Comisiei, pct. 81(3)]. În schimb, Curtea a hotărât că o notificare efectuată la 12 zile de la intrarea în vigoare a măsurilor era suficient de promptă [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 47].

48. Curtea are competența de a examina din oficiu problema dacă notificarea statului îndeplinește obligațiile formale prevăzute la art. 15 § 3 - de a-l informa pe deplin pe Secretarul General al Consiliului Europei cu privire la măsurile luate prin derogare de la Convenție și la motivele care le justifică - chiar dacă această problemă nu a fost ridicată de niciuna dintre părți (*Aksoy împotriva Turciei*, 1996, pct. 85-86, *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 147-148).

49. Curtea a admis că această cerință formală a fost îndeplinită chiar și în cazul în care notificarea de derogare nu a indicat în mod explicit ce articole din Convenție erau vizate, în cauzele în care părțile nu au ridicat obiecții cu privire la acest aspect (*Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei,* 2018, pct. 89; *Şahin Alpay împotriva Turciei*, 2018, pct. 73; *Ahmet Hüsrev Altan împotriva Turciei*, 2021, pct. 100-102, *Domenjoud împotriva Franței*, 2024, pct. 151).

50. De asemenea, Curtea poate ridica din oficiu problema sferei de aplicare *ratione temporis* sau *ratione materiae* a derogării (*Alparslan Altan împotriva Turciei*, 2019, pct. 74).

51. De asemenea, Curtea a hotărât că art. 15 § 3 implică obligația verificării constante a necesității măsurilor de urgență (*Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 54).

52. În cele din urmă, în cazul în care derogarea este retrasă [în temeiul ultimei teze de la art. 15 § 3], Curtea examinează cauzele referitoare la măsurile luate după retragerea derogării pornind de la ideea că articolele invocate de reclamanți în susținerea plângerilor acestora sunt pe deplin aplicabile. Totuși, acest lucru nu împiedică luarea în considerare în mod corespunzător a cadrului general al cauzei. Curții îi revine sarcina de a stabili importanța care trebuie acordată acestui cadru și de a verifica dacă, în speță, echilibrul realizat a respectat clauzele relevante ale articolului, interpretate în lumina termenilor fiecărei dispoziții, precum și a obiectului și scopului generale ale articolului (*Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, 1988, pct. 48, în privința art. 5).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile Camerei care nu sunt definitive, în sensul art. 44 din Convenție, la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede următoarele: „Hotărârea unei Camere devine definitivă: a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată potrivit art. 43”. În cazul în care cererea de retrimitere este admisă de Colegiul Marii Camere, hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care devine definitivă, și nu cea a Camerei (care nu produce așadar efecte juridice).

Hiperlinkurile cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului direcționează spre baza de date HUDOC (http://hudoc.echr.coe.int) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența) și la jurisprudența Comisiei (decizii și rapoarte), precum și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți.

—A—

A. și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 3455/05, CEDO 2009
Abdülsamet Yaman împotriva Turciei, nr. 32446/96, 2 noiembrie 2004
Ahmet Hüsrev Altan împotriva Turciei, nr. 13252/17, 13 aprilie 2021
Akgün împotriva Turciei, nr. 19699/18, 20 iulie 2021
Aksoy împotriva Turciei, 18 decembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-VI
Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției (MC), nr. 5809/08, 21 iunie 2016
Alparslan Altan împotriva Turciei, nr. 12778/17, 16 aprilie 2019
Atilla Taş împotriva Turciei, nr. 72/17, 19 ianuarie 2021
Aydın Sefa Akay împotriva Turciei, nr. 59/17, 23 aprilie 2024

—B—

Barseghyan împotriva Armeniei, nr. 17804/09, 21 septembrie 2021
Baş împotriva Turciei, nr. 66448/17, 3 martie 2020
Bilen împotriva Turciei, nr. 34482/97, 21 februarie 2006
Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit, 26 mai 1993, seria A nr. 258-B
Brogan și alții împotriva Regatului Unit, 29 noiembrie 1988, seria A nr. 145-B

—C—

Cipru împotriva Turciei, nr. 6780/74 și 6950/75, raportul Comisiei din 10 iulie 1976
Cipru împotriva Turciei, nr. 8007/77, raportul Comisiei din 6 octombrie 1983

—D—

Dareskizb Ltd împotriva Armeniei, nr. 61737/08, 21 septembrie 2021
Demir și alții împotriva Turciei, 23 septembrie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-VI
Danemarca, Norvegia, Suedia și Țările de Jos împotriva Turciei („Cauza elenă”), nr. 3321/67 și alte 3, raportul Comisiei din 5 noiembrie 1969, Anuarul 12
Domenjoud împotriva Franței, nr. 34749/16 și 79607/17, 16 mai 2024

—E—

Elçi și alții împotriva Turciei, nr. 23145/93 și 25091/94, 13 noiembrie 2003

—F—

Fayed împotriva Regatului Unit, 21 septembrie 1994, seria A nr. 294-B
Fundația Misiunea Curcubeu și alții împotriva Ungariei, nr. 32272/21 și alte 4, 7 iulie 2026

—G—

Georgia împotriva Rusiei (II) (MC), nr. 38263/08, 21 ianuarie 2021
Grecia împotriva Regatului Unit, nr. 176/56, raportul Comisiei din 26 septembrie 1958

—H—

Hassan împotriva Regatului Unit (MC), nr. 29750/09, CEDO 2014

—I—

Irlanda împotriva Regatului Unit, 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25

—K—

Kavala împotriva Turciei, nr. 28749/18, 10 decembrie 2019
Khlebik împotriva Ucrainei, nr. 2945/16, 25 iulie 2017

—L—

Lawless împotriva Irlandei (nr. 3), 1 iulie 1961, seria A nr. 3

—M—

Marshall împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 41571/98, 10 iulie 2001
Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei, nr. 13237/17, 20 martie 2018
Murat Aksoy împotriva Turciei, nr. 80/17, 13 aprilie 2021

—N—

Nuray Şen împotriva Turciei, nr. 41478/98, 17 iunie 2003

—O—

Pişkin împotriva Turciei, nr. 33399/18, 15 decembrie 2020

—S—

Sabuncu și alții împotriva Turciei, nr. 23199/17, 10 noiembrie 2020
Sadak împotriva Turciei, nr. 25142/94 și 27099/95, 8 aprilie 2004

Şahin Alpay împotriva Turciei, nr. 16538/17, 20 martie 2018
Sakık și alții împotriva Turciei, 26 noiembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII

—T—

Terheș împotriva României (dec.), nr. 49933/20, 13 aprilie 2021

—V—

Vedat Şorli împotriva Turciei, nr. 42048/19, 19 octombrie 2021

—Y—

Yurttas împotriva Turciei, nr. 25143/94 și 27098/95, 27 mai 2004